

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д. н. Николай Горанов Йорданов, Институт за изследване на изкуствата, професионално направление 8.4. Театрално и филмово изкуство върху научните трудове (художествено-творческата продукция) за участие в конкурса за заемане на академичната длъжност доцент в професионално направление 8.4. *Театрално и филмово изкуство* с кандидат гл. асистент д-р Антоането Христова Петрова

Обект на настоящата рецензия са представеното разширено резюме към творческата дейност на кандидата, представеният доказателствен материал за съответствие с минималните национални изисквания и изискванията на Нов български университет за заемане на академичната длъжност „Доцент“ относно учебна и преподавателска дейност на кандидата, както и цялостната му творческа биография и професионалните му изяви след придобиване на научната и образователна степен „доктор“.

Първото впечатление след обстойното разглеждане на предоставените материали и доказателства от кандидата е, че д-р Антоанета Петрова има изключително активна творческа дейност, съчетана с образователна и социална приложност на знанията и уменията ѝ, както и с изследователска рефлексия върху тях с цел теоретичното и методологическо им обобщение.

След завършване на бакалавърската и магистърската си степен в НБУ и специализации по социална педагогика и културознание в СУ „Кл. Охридски“, Антоанета Петрова има защитена дисертация през 2012 г. за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ като редовен докторант в НБУ върху темата „Нелитературен театър - изпълнителски практики, специфика и развитие: Пътят за събуждане, възбуждане и оголване на психофизическата същност на актьора, базиран на опита на различните системи от XX век, както и начините за

постигането на духовна и телесна цялостност на актьора.“ Въз основа на тази докторска теза две години по-късно А. Петрова публикува книгата „Египетска приказка на сърцето“ с издател НБУ, 2014 г. Книгата ѝ, както и последващите ѝ професионални изяви показват трайния и задълбочен интерес на кандидата към проблема за изграждането и развитието на актьора във възможно най-широкия диапазон – от театъра, базиран върху текст до театъра, изграден върху ритуала, от пърформанса до перформативните практики в извънтеатрална среда. Тази изследователска рефлексия е придружена от богата и разнообразна творческа дейност, в която има многобройни водещи и поддържащи изяви в областта на сценичните изкуства, получили публично признание чрез награди и критически рецензии в специализираните медии. С висока активност се отличава и дейността на А. Петрова като участник и водещ на образователни програми, като ръководител на дипломанти и инициатор на образователни модули, включването ѝ в български и международни образователни проекти и уъркшопи за последващо надграждане на театралните умения. От съществено значение е обстоятелството, че творческата и образователната ѝ дейност се преплитат много последователно. Кандидатът демонстрира усилия да превърне натрупания професионален опит в методологически подходи, които да имат приложение извън сферата на сценичните изкуства и дори те да имат приложение в преподаването в общеобразователното средно ниво на обучение. Налице са и постигнати конкретни резултати.

Общото заключение за предоставения доказателствен материал е, че той напълно отговаря и дори надхвърля минималните национални изисквания и изискванията на Нов български университет за заемане на академичната длъжност „Доцент“.

Представеното разширено резюме към творческата дейност на А. Петрова „Импровизацията и играта в обучението и практиката на актьора“ представлява теоретично обобщение на възгледите на кандидата за новите модели на

взаимоотношение между актьори / пърформъри и публика през ХХІ век, на съответните ориентации в обучението на студентите в Департамент „Театър“ в НБУ, на конкретни образователни програми и инициативи, на спецификата и възможните приложения на т.нар. плейбек театър (*playback theatre*). Последният посочен акцент в теоретичната разработка на А. Петрова всъщност е оправната точка на представения материал. Това е нова за българския културен контекст театрална практика, която съчетава в себе си различни подходи – на т.нар. приложен театър в извънтеатрална среда, на форум театъра, на документалния театър, на партисипативния пърформанс. В него на преден план се откроява социалната функция на театъра, при който се смесват театралното и публичното пространство и се подчертават възможностите той да изпълнява терапевтични и медиативни функции спрямо потенциалните му зрители-участници. Именно през опцията на плейбек театъра се осмислят импровизационните техники на актьора, който вече се превръща по-скоро в интердисциплинарен артист и социален медиатор. Именно от тази перспектива се извежда и игровият модел, който би имал приложение в преподаването в общеобразователните училища.

Проследяването на диференциациите на театралните форми през ХХІ век с оглед на тяхното социализиране и пряко обръщане към потенциалните си зрители-участници е направено с добро познаване на историята на подходите и методологиите в работата на актьора, оставени като театрално наследство от ХХ век. В този смисъл разширеното резюме към творческата дейност на кандидата демонстрира последователност и надграждане в историческото и теоретично осмисляне на различните аспекти в изкуството на актьора, имайки предвид докторската теза и последващата творческа и обучителна дейност на А. Петрова. Основните понятия в този анализ са извлечени от възгледите на Ричард Шехнер за връзките между ритуала и театъра и на Бърт О. Сейтс, който предлага абстрактните типове актьорска игра (модел на себеизразяване, модел на представяне и модел на колабориране с публиката). Тези различни понятийни

системи се свързват именно в плейбек спектакъла, в който „ритуалът е базисен, той е гръбнакът на спектакъла, върху който се надгражда импровизацията.“ (с. 18 от разширеното резюме). Импровизацията, разбирана във функциите й на основен актьорски инструментариум в плейбек театъра, е основната цел както в обучението на актьора и неговия тренинг, така и за актьорското поведение при провокирането и търсенето на съучасието на зрителите, които трябва да се превърнат в участници в хода на представлението. Затова е важно да бъдат разграничени импровизацията върху готов драматургичен материал и импровизацията в плейбек театъра, в който същността е интеракцията между актьорите като пърформъри и социални медиатори и събудената и умело целенасочвана активност на зрителите-участници.

А. Петрова успява да представи алгоритъма за изграждане на плейбек спектакъла, който тръгва от утвърдени модели в международната театрална практика и минава през нейния личен професионален опит. Тя обобщава един цялостен специфичен подход за обучение на актьори и не-актьори чрез плейбек импровизационни техники. Опитът ѝ от плейбек трупата към Университетски театър на НБУ, както и от участията в плейбек спектакли, ѝ позволяват тя да предложи игровия метод и като средство за преподаване в общеобразователните училища. Това е особено важен акцент в нейните практически и теоретични усилия; аз лично съм напълно убеден, че общеобразователната ни система силно се нуждае от игрови подходи и модели, които могат да направят знанията много по-атрактивни за усвояване, съответстващи на актуалните нагласи на младите поколения. В този смисъл оценявам по достойнство тази образователна и социална добавена стойност, която придават професионалните занимания и изяви на кандидата.

Трябва да се подчертаят практическият опит и творческите постижения, които А. Петрова има при създаването и участието ѝ в моноспектаклите „Дневникът на един луд“ по Гогол, режисьор Валентин Ганев, Драматичен театър

- Варна (1995) и Сатиричен театър (2005), „На ръба“ по Б. Джоунс, режисьор Андрей Белчев, Червената къща - София (2001), „Детеубийство“ от Петер Турини; режисьор Деляна Манева; Червената къща - София (2004). Именно в моноспектакъла най-силно се проявяват възможностите на актьора за импровизация на сцената. Стъпвайки върху този професионален опит, А. Петрова продължава своето развитие в нова посока с интереса си към плейбек театъра, последователно следвана през последните години от нейното творческо развитие. За това допринася участието й като водеща (заедно с д-р Мален Маленов и Сибила Серафим) в плейбек трупата към Университетски театър на НБУ (от 2007 до 2017 г.), в програмата PHONOPIKFORM – дългосрочен проект на доц. д-р Възкресия Вихърова и арх. Зарко Узунов, в проектите „Премълчаното разказано“ (2019) и „Историята Ти (ти) в мен“ (2020), като ръководител на проекта „Учене чрез игра“, реализиран в няколко учебни заведения в гр. София (продължаващ проект от 2016) и др. Това са инициативи, които има доказани в публичността резултати в развитието на формите на плейбек театъра, на форум театъра, на документалния театър. Тези активности, успоредно с участията на А. Петрова в различни театрални спектакли и разработване на конкретни курсове в НБУ за образователен, импровизационен и игрови театър, демонстрират потенциала на кандидата да бъде ярка творческа личност, креативен преподавател в посочените дисциплини, инициатор и участник в проекти с добавена образователна и социална стойност, анализатор на театралните процеси и методологическите подходи и инструменти в работата на актьора.

Една възможна препоръка в разширеното резюме към творческата дейност е прецизирането на понятията „модерно“ и „модернистично“, „модерно“ и „съвременно“, които в представения текст се използват без достатъчно нюансиране и понякога без ясни смислови разграничения. Предполагам, че при една последваща редакция на текста това може да бъде избегнато.

Познавам А. Петрова като актриса от началото на нейното развитие до настоящия момент и моята оценка за нея е, че тя е оригинален творец, притежаващ запомнящата се органика на сцената. Особено ценя и нейната рефлексивност върху актьорско изкуство и склонността ѝ да историзира, теоретизира и контекстуализира работата на актьора. Свидетел съм и на нейното активно участие в проекти, които искат да разширят разбирането на театъра като социален и образователен инструмент в развитието на личността и в обществения живот като цяло. Искам до подчертая и нейната любознателност към различни театрални форми и подходи – качество, което ѝ позволява да не остане затворена в едно твърдо разбиране за границите на театъра, а постоянно да променя гледните точки към него и към функциите на актьора / изпълнителя / пърформъра, опитвайки се да изгради холистичен поглед към множеството проявления и лица на тази основна сценична фигура, както в историята на театъра на XX век, така и в съвременните тенденции в сценичните изкуства през новия XXI век.

Всички изложени дотук констатации и оценки ми дават основание да заключа, че има достатъчно доказателства за приносите на д-р Антоанета Петрова в творческата и образователната ѝ дейност, в преподавателската, изследователската и научно- популяризаторската ѝ активност, и че тя притежава всички качества да заеме академичната длъжност „Доцент“ в професионалното направление 8.4. *Театрално и филмово изкуство* в обявения конкурс от НБУ.

11.11.2022

проф. д.н. Николай Йорданов

